

На відміну від групи осіб за попередньою змовою ознакою організованої групи та злочинної організації, у всякому разі на початок їх утворення, є наявність організатора – особи, яка створила чи принаймні, ініціювала створення групи (організації). Співучасть за попереднім зговором може характеризуватися наявністю організатора конкретного злочину, а не групи.

Тут необхідно визначитися з поняттям стійкості. В якості критерію стійкості А.А.Герцензон, В.Д.Меншагін, А.Л.Ошерович, А.А.Пионтковський пропонували розглядати кількість запланованих та вчинених злочинів [3]. Російський вчений-юрист Л.Д.Гаухман одним з елементів стійкості групи вказує наявність організатора групи. "Саме організатор, пише він, - включаючи керівника, розробляє план злочинних дій, розподіляє ролі між членами групи, направляє та коректує їх дії підтримує дисципліну в групі та інше" [4].

Таким чином, до ознак стійкості слід віднести: наявність в групі двох чи більше осіб; єдиний умисел на здійснення злочинів, відносна сталість форм та методів злочинної діяльності; тривалість існування; наявність певного рівня організації (планування та ретельна підготовка до вчинення злочинів, розподілення ролей між членами групи та ін.), сталий склад групи; наявність організатора.

Основною обов'язковою ознакою злочинної організації, яка відокремлює її від інших форм співучасті є ієрархічна структура. Слово "ієрархія" означає принцип розташування частин та елементів цілого в певному порядку від вищого до нижчого [5], що за аналізованою нормою може складатися мінімум з трьох осіб, так як, на нашу думку, ієрархічною є тільки така структура, в якій не менше однієї ланки входить в водночас у відносини як єдиноначальності, так і підпорядкованості

Наступною ознакою "злочинної організації" є наявність спеціальної мети. Відповідно до диспозиції ч.1 ст.255 злочинна організація повинна створюватися з метою вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину (злочинів). Однак це не означає, що в процесі своєї діяльності злочинна організація не може робити й інші, не віднесені до цієї категорії класифікації, злочини. Разом з тим, слід зазначити, що дана ознака не бездоганна, так як з погляду традиційної організованої злочинності основними прибутковими промислами є незаконний обіг наркотиків і зброї, які відносяться до числа тяжких злочинів, що не можна сказати про злочини в сфері ігрового та шоу-бізнесу, а також про контроль за проституцією та порнографією, тобто перелік питань, що являють інтерес для організованої злочинності досить великий, але створення організації з метою вчинення саме нетяжких злочинів, відповідно до прямої вимоги закону, не може кваліфікуватися по ст.255 КК, що природно зменшує можливості правоохоронних органів. Це є обставиною, що викликає сумнів у достатній ефективності аналізованої норми.

На наш погляд, більш обґрунтованим було б виділення обов'язковою ознакою злочинної організації прагнення членів співтовариства, в підсумку, до отримання незаконних доходів. Тим паче, що це, власне кажучи, більш відповідає характеристиці злочинної організації.

Привертає до себе увагу деяка недосконалість побудови норми Особливої частини кодексу, де назва статті "створення злочинної організації" не відповідає її диспозиції, яка несе в собі значно ширший зміст, ніж саме "створення". Адже "створення" – дія за значенням створити, створювати, і виражається в наступному: 1) давати життя, існування чому-небудь; 2) почати існування, з'являтися, 3) організуватися, заснуватися, 4) складатися, підготовлюватися, забезпечуватися, 5) виникати, ставати наявним, відбуватися [6]. У законі підкреслюється, що відповідальність настає за "створення" організації. В зв'язку з цим виникає дуже принципове питання: чи слід з цього формулювання, що організація може створитися з абстрактними цілями злочинної діяльності? Ми вважаємо, що в силу принципів кримінального права відповідальність за організацію злочинної організації може бути тільки при обов'язковій умові, що вона створюється для здійснення конкретно визначених злочинів: вбивств, зґвалтувань, розкрадань, вимагання, заволодіння транспортними засобами і т.д. В зв'язку з цим, на наш погляд, більш доцільно було б назвати дану статтю "об'єднання в злочинну організацію", що більше відповідає об'єктивній стороні злочину, так як термін "об'єднання" – це дія за значенням об'єднати та об'єднатися, тобто з'єднувати в одне ціле; робити єдиним, цілим; згуртовувати, єднати на ґрунті спільності мети, поглядів, інтересів; групуватися за певним принципом або спільною ознакою, становлячи систему чого-небудь [7].

Таким чином, своєю новизною, теоретичною нерозробленістю, відсутністю слідчо-судової практики кваліфікації за вчинення даного злочину, розглядувана нами норма торкається багатьох дискусійних питань, оскільки діяння, які вона криміналізує, багатогранні, потребують прискіпливого вивчення, притому, в найкоротший термін, оскільки злочинність має властивість поширюватися та еволюціонувати, що потребує вчасної та ефективної протидії з боку суспільства та держави.

Література

1. Див., наприклад.: Потебенько М.О. Координація боротьби з організованою злочинністю і корупцією в Україні та за кордоном. // Науково-практичний журнал Координаційного комітету по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю при Президенті України. - 2001. - № 4.- С.7-8; Азаров М.Я. Обмеження корупції та тіньової економічної діяльності: проблеми та перспективи. Там же: С.76-82 тощо.
2. Див.: Словник Української мови // Гол. ред. кол. І.К. Білодід. – К.: Наукова думка, 1974. - Т.5 – С.739.
3. Див.: Герцензон А.А., Меншагін В.Д., Ошерович А.Л., Пионтковський А.А. Государственные преступления. – М., 1938. - С.128.
4. Див.: Уголовное право. Часть общая. Часть Особенная. Учебник //Под общей редакцией проф. Л.Д.Гаухмана, проф. Л.М.Колодкина, проф. С.В.Максимова – М.: Юриспруденция, 1999. - С.154.
5. Див.: Українська Радянська енциклопедія / Під. Ред. О.С. Мельничука. – К., 1979. – Т.4. – С.340
6. Див.: Словник Української мови // Гол. ред. кол. І.К. Білодід. – К.: Наукова думка, 1978. - Т.9 – С.675-676
7. Див.: Там само. – 1974.- Т. 5. - С.494-495.

А.Станько,

студент 5 курсу юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Поділ Особливої частини Кримінального кодексу України (далі - КК України) на розділи має суттєве значення для розмежування видів злочинів і відіграє важливу роль для застосування покарання за вчинення певних злочинів. При цьому Особлива частина КК України будується за ступенем суспільної небезпеки: від більшої до меншої.

Ступінь суспільної небезпеки визначається державною політикою в конкретних умовах суспільного розвитку. Наприклад, в радянському кримінальному законодавстві найбільш суспільно небезпечними діяннями були злочини проти держави, проти

соціалістичної власності, а вже далі - проти особи та її інших благ - трудових, політичних прав та приватної власності. В чинному Кримінальному кодексі державна політика приділила більше уваги правам людини як найвищій цінності. Але і цього всеодно недостатньо, оскільки на першому місці надалі знаходяться злочини проти держави, а тільки після них йдуть злочини проти особи. Тим самим підкреслюється, що державні інтереси більше захищаються, ніж інтереси людини. Це вступає в суперечність із нормами Конституції України, оскільки її другий розділ чітко визначає, що людина є найвищою цінністю в Україні, і всі її права захищаються судом і гарантуються державою.

Розподіл Особливої частини на розділи актуальний на сьогоднішній день тим, що майже кожна галузь права передбачає як найжорсткішу міру впливу кримінальну відповідальність. Велике значення поділ Особливої частини має також для правозастосовчої діяльності. Він полегшує кваліфікацію вчиненого діяння при встановленні факту злочину та обставин справи. У зв'язку з цим у КК України 2001 року є більше розділів, ніж було глав у Кримінальному кодексі 1960 року. На збільшення кількості розділів впливають критерії систематизації злочинів.

Система Особливої частини КК України 2001р. зазнала чи не найбільших змін порівняно з системою Кримінального кодексу 1960 р. Ці зміни, насамперед, стосуються:

- об'єднання статей у розділи;
- послідовності розташування розділів;
- запровадження (виділення) нових розділів.

Об'єднання статей у розділи характеризується рядом моментів. Так, збережений звичний одночленний поділ Особливої частини КК України лише на один вид структурних одиниць, які тепер називаються розділами. Законодавець обґрунтовано відмовився від поділу злочинів проти держави на так звані "особливо небезпечні" та "інші" злочини. Переважна більшість глав Особливої частини Кримінального кодексу 1960 р. не збереглася у незмінному вигляді як окремі розділи КК України 2001 р. Найменших системних змін зазнали глава VII "Посадові злочини" та глава VIII "Злочини проти правосуддя" Кримінального кодексу 1960 р., статті яких увійшли кожна лише до одного відповідного розділу нового Кодексу. В той же час статті глави X "Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку і народного здоров'я" виявилися розкиданими аж по десять розділах КК 2001 р. Поряд із збільшенням кількості структурних одиниць Особливої частини (з 11 глав до 20 розділів) в одному випадку має місце і їх об'єднання. В Україні чи не в останній з пострадянських держав нарешті усунута диференціація відповідальності за злочини проти власності залежно від форми власності. Це знайшло свій вираз в тому, що норми глав II "Злочини проти державної і колективної власності" та V "Злочини проти індивідуальної власності громадян" Кримінального кодексу 1960р. викладені в одному розділі КК 2001 р. - "Злочини проти власності".

Послідовність розташування розділів визначена із врахуванням сучасних підходів до порівняння значимості інтересів, які охороняються кримінальним законом від злочинних посягань. Система Особливої частини Кримінального кодексу 1960 р. була побудована з врахуванням пріоритету інтересів держави і суспільства над інтересами особи. На перше місце в Особливій частині КК 2001 р. все ж поставлені норми про злочини проти основ національної безпеки, далі йде комплекс статей про злочини проти інтересів особи, потім - суспільства. Завершують же Особливу частину розділи, які передбачають відповідальність за злочини проти інтересів нашої держави та міжнародної спільноти.

Виділення нових розділів (які не відповідають главам попереднього Кримінального кодексу) обумовлене намаганням більш повно реалізувати принцип систематизації норм Особливої частини кримінального законодавства, відповідно з яким в одну главу чи розділ повинні розміщуватися статті про злочини, які посягають на один і той же родовий об'єкт. Тому більшість глав Кримінального кодексу 1960 р. розширено. Крім того, введені нові розділи, аналогів яким серед глав раніше чинного Кримінального кодексу немає. До них, зокрема, відносяться розділи VIII "Злочини проти довілля"; XVI "Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж"; XX "Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку".

Отже, слід звернути увагу на те, що навіть сучасний Кримінальний кодекс не є досконалим, оскільки не в повній мірі відповідає певним конституційним принципам. А саме не відповідає цьому побудова. Систематизація статей по розділах відбувається на підставі родового та безпосереднього об'єкту. Тим самим розширюється і удосконалюється Особлива частина у зв'язку із збільшенням злочинів в нерозвинутих сферах та галузях життя й законодавства. Слід наближувати діючий кодекс до Конституції та міжнародного законодавства. Для розмежування об'єктів злочинів при кваліфікації слід користуватись роз'ясненнями Верховного суду України. Необхідно спостерігати за змінами в суспільному житті і з розвитком суспільних відносин вносити зміни в Кримінальний кодекс. Ми всі зауважили, що з прийняттям нового Кримінального кодексу України почалося прийняття інших кодексів: земельного, сімейного, цивільного. Це говорить про те що кримінальне право залишається ключовим для всіх галузей права. Тому законодавець зобов'язаний при зміні суспільних відносин чи зміні державної політики провадити зміни в кримінальне законодавство. У зв'язку з гуманізацією суспільства законодавцю слід переходити на більш ефективні види покарання які є більш гуманними, ніж існуючі. І на перше місце він повинен ставити людину, її інтереси і права.

Література

1. Гришук В.К. Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії і методології. – Львів, 1992
2. Навроцький В.О. Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960р. та 2001р.). - К.: Атіка, 2001.

Ю. Стрелковская,
студентка 2 курсу судово-прокурорського
факультета
Одеської національної юридическої академіи

ФОРМИРОВАНИЕ МАРГИНАЛЬНОЙ ЛИЧНОСТИ КАК ФАКТОР КРИМИНАЛИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

Впервые в научный оборот термин «маргинал» был введен американским социологом Робертом Парком, занимавшимся проблемой миграций и культурной адаптации мигрантов, в конце 20-х годов XX века. Этимологически слово «маргинал» произошло от латинского «*marginis*» – край, граница. Поэтому некоторые источники в общем виде толкуют данное понятие как «обитатель окраины». Более детально термин «маргинал» определяет, например, культурологический словарь – человек, находящийся в промежуточном, пограничном положении между какими-либо социальными группами, утративший прежние социальные связи и не приспособившийся к новым условиям жизни (чаще из эмигрантов); лицо, находящееся на периферии общества.